

id 1604
C-2 13/03/1969

TOELICHTING bij het besluit tot vaststelling van een beschermd dorpsgezicht ex artikel 20 van de Monumentenwet te VAALS, gemeente Vaals.

Het beschermde dorpsgezicht omvat het op de bijgevoegde kaart (Rijksdienst voor de Monumentenzorg tek. nr. 219) door een stippellijn omgrensde gebied.

De naam Vaals werd reeds in 1041 (als Vals) vermeld - is waarschijnlijk afgeleid van valles, dalen - en wijst op een nederzetting van Romaans sprekenden. Het middeleeuwse dorp is verrezen aan de oude weg van Maastricht naar Aken - waarvan het huidige Clermontplein, de Bergstraat en de Akenerstraat nog onderdelen zijn - en aan een afsplitsing hiervan, de tegenwoordige Tentstraat. Het dorpsgezicht heeft voornamelijk betrekking op de bebouwing aan deze vroegere hoofdstraten, die hun centrumfunctie verloren, nadat in 1825, ten noorden van de oude kern, de rechte straatweg van Maastricht naar Aken was voltooid.

In het midden van de oude kern staat de breukstenen toren uit ca. 1300 van de voormalige parochiekerk. Tegen de noordzijde hiervan is in 1671 een Nederlands Hervormde kerk gebouwd; tegen de oostkant is in 1752 een Rooms Katholieke kerk opgetrokken, welke in 1968 weer werd afgebroken. Achter de kerk bevindt zich de statige Nederlands Hervormde pastorie uit 1717, welk gebouw de hoogteverschillen in het terrein opvallend markeert. Dit laatste geschiedt eveneens door een trappensteegje, dat van het hoekpand Bergstraat 6 (uit 1767) langs een vakwerkgevel (Tentstraat 7) naar het monumentale pand Tentstraat 9-11 stijgt.

In noordwestelijke richting heeft de Bergstraat nog veel van het 18de eeuwse karakter behouden en ditzelfde geldt voor de aanzet van de Koperstraat en een groot deel van de bebouwing aan het Clermontplein. Deze pleinvormige straatverbreding wordt beheerst door enige gebouwen, die zowel een kunst- historische waarde bezitten als herinneren aan de bloei-

tijd van Vaals in de 18e eeuw, toen veel protestanten uit Aken hier hun toevlucht vonden en de lakenindustrie tot grote bloei kwam.

De oostzijde van het plein wordt ingenomen door het hoof-
ijzervormige patriciërshuis, dat de lakenfabrikant Clermont
in 1761 door de Akense architect Moretti liet bouwen. Aan de
overzijde van het plein (nrs. 34-40) ligt het huis Verves,
eertijds een lakenververij, tijdelijk nog een doopsgezinde
kerk en thans een reeks woningen achter een gepleisterde ge-
vel, die een opmerkelijk voorbeeld is van vroege neogotiek.
De zuidelijke zijde van het plein wordt geaccentueerd door
een hoog huis met buitentrapp (nrs. 4-6) en de fraaie Lutherse
kerk, die in 1737 door een lid van de architectenfamilie
Couven is gebouwd.